

København 11. maj 2023

Forbrugerombudsmanden
Carl Jacobsens Vej 35
2500 Valby
Sendt pr. email: fo@forbrugerombudsmanden.dk

Klage over MSC's certificering, mærkning og markedsføring af fisk og skaldyr som "certificeret bæredygtigt fiskeri".

Greenpeace kan konstatere, at Marine Stewardship Council (MSC) anvender mærkningsordningen "certificeret bæredygtigt fiskeri" på fiske- og skaldyrsprodukter som markedsføres og sælges i Danmark.

Markedsføringen over for forbrugeren finder sted i supermarkeder og anden detailhandel, på sociale medier, udgivet skolemateriale målrettet til folkeskolen og på MSC's egen hjemmeside.

Der findes ikke ved brug af mærkningsordningen på produkter en nærmere forklaring på mærkningsordningens indhold. Beskrivelserne, der anvendes, er forskellige, og i nogle tilfælde er der ingen henvisninger til, hvor man kan læse mere om mærkningsordningen.

Eksempler på brug af mærkningsordningen på produkter er fx.

A screenshot of a product page from the website coop.dk. The page features a navigation bar with logos for "coop.dk MAD", "VIN COOPERATIVET", "ØKO LOGISK", and "å". Below the navigation bar are menu items: "Dagligvarer", "Tilbud", "Inspiration", "Erhverv", and "Ansvarlighed". A search bar contains the text "Søg efter produkter...". The breadcrumb trail reads "Du er her: Forside > Fisk > Rejer & Skaldyr > Muslinger > Blåmuslinger". The main product image shows a white tray filled with dark blue mussels. To the right of the image, the product name "Blåmuslinger" is displayed in large font, followed by "Fiskehallen Tvilling", "MSC certificeret", "1 kg, Danmark", and "Minimum holdbar til dagen efter levering". A price tag shows "45⁰⁰" and "45,- kr. pr. kg". There is a heart icon and a green button labeled "Læg i kurv".

Andre eksempler på brug og omtale af mærkningsordningen er:

- A. *"Vi fejrer 25 år med certificeret bæredygtig fisk og skaldyr samt den store robusthed, som den bæredygtige fiskeindustri har vist"*
- B. *"Er fisk og skaldyr med MSC mærket bæredygtige? Ja. Du kan stole på, at fisk og skaldyr med det blå MSC-mærke, er fra vilde bestande fanget bæredygtigt af et certificeret bæredygtigt fiskeri"*
- C. *"Vær god ved havet"*
- D. *"Videnskabelig bæredygtighed"*
- E. *"Du hjælper med at beskytte et helt økosystem MSC-certificerede fiskerier sikrer ikke kun en fiskeart, men hele økosystemer så havene bevares utæmmede, bæredygtige og rige på liv"*
- F. *"Med MSC kan du nyde vilde fisk og skaldyr uden at det koster naturen noget og med visheden om, at der også vil være masser af fisk og skaldyr i fremtiden. Keep it wild"*
- G. *"Vælg den blå fisk Når du vælger produkter med det blå MSC-mærke, vælger du vildtfanget fisk og skaldyr, som kan spores tilbage til en bæredygtig kilde. Du behøver ikke nogen særlige kundskaber for at vælge bæredygtig fisk og skaldyr. Bare kig efter den blå MSC-mærke."*
- H. *"Tredjeparts certificering Vurdering af MSCs Fiskeri Standard er en grundig, videnskabs baseret proces, der løbende forbedres og udvikles. MSC foretager ikke selv evalueringen af fiskerierne. Det gør en gruppe af tredjeparts uafhængige eksperter inden for fiskeriforvaltning. De involverer alle interessenter i fiskeriet - fra detailhandlen over ngo'er til myndigheder. Dette sikrer det bedste beslutningsgrundlag baser på videnskabelig evidens. Alt data og viden offentliggøres på fisheries.msc.org. Når certificeringen er godkendt, revideres fiskerierne årligt for at sikre, at de opretholder det bæredygtighedsniveau, der kræves for at bevare MSC-certificeringen."*
- I. *"Organisationer som WWF anbefaler at du går efter MSC mærket når du køber fisk og skaldyr"*

Bilag 1-6 viser flere eksempler på brug og omtale af mærkningsordningen.

Greenpeace har i forbindelse med nærværende henvendelse ikke haft mulighed for at gennemgå samtlige MSC-certificeringer af danske fiskerier, men har særligt fokus på *Joint Demersal Fisheries In the North Sea and adjacent water* samt *DFPO mussel, cockle and oyster*.

Det er Greenpeaces vurdering, at MSC ved markedsføring og brug af mærkningsordningen "certificeret bæredygtigt fiskeri" handler i strid med markedsføringslovens §§ 5 og 6, da brug af mærkningsordningen er egnet til at få forbrugeren til at træffe en beslutning, som denne ellers ikke ville have truffet, jf. markedsføringslovens § 8.

Efter markedsføringslovens § 5 må markedsføring fra en virksomhed ikke indeholde urigtige oplysninger eller i kraft af sin fremstillingsform eller på anden måde vildlede forbrugerne, uanset om oplysningerne er faktisk korrekte. Efter markedsføringslovens § 6 må virksomheder ikke vildlede ved at udelade eller skjule væsentlige oplysninger i markedsføringen eller præsentere væsentlige oplysninger på en uklar, uforståelig, dobbelttydig eller uhensigtsmæssig måde.

Miljø-, klima- og bæredygtighedsudsagn er udsagn om faktiske forhold. Sådanne udsagn skal derfor kunne dokumenteres efter markedsføringslovens § 13.

Derudover er det Greenpeace' vurdering, at MSC's markedsføring ligeledes er i strid med markedsføringslovens § 20, da omfanget af vildledningen må antages at påvirke andre erhvervsdrivendes økonomiske adfærd og/eller være direkte skadelig for konkurrenter.

Greenpeace har forholdt MSC kritikken i et brev af 30. marts 2023 (jf. bilag 7), hvori Greenpeace har udbedt sig et skriftligt svar senest 20. april 2023. Ved et opfølgende møde den 17. april 2023 mellem MSC og Greenpeace, har MSC bekræftet, at de ville vende tilbage med skriftligt svar. Den 20. april 2023 har MSC skriftligt udbedt sig en uges yderligere svarfrist. Den 28. april har Greenpeace efterspurgt et skriftligt svar igen, og blev efterfølgende ved telefonisk samtale stillet et svar i udsigt snarest. Siden har Greenpeace ikke hørt yderligere fra MSC vedr. vores ønskede skriftlige svar. Greenpeace antager derfor, at et skriftligt svar ikke længere kan forventes inden for en rimelig tidsfrist.

Greenpeace har derfor valgt dags dato at indgive nærværende klage til Forbrugerombudsmanden over MSC's markedsføring.

Resumé: MSC garanterer ikke et "bæredygtigt" produkt

For at et fiskeri ifølge MSC kan være bæredygtigt, skal det opfylde tre grundprincipper¹:

- 1. Bæredygtige fiskebestande** - Er der nok fisk tilbage i havet? Fiskeriet skal være på et niveau, der sikrer at det kan fortsætte uendeligt, og at fiskebestanden kan holdes produktiv og sund
- 2. Minimering af miljøpåvirkninger** - Hvad er påvirkningerne? Fiskeriaktiviteten skal forvaltes med forsigtighed, så andre arter og habitater i økosystemet kan holdes sunde.
- 3. Effektiv fiskeriforvaltning** - Er fiskeriet velforvaltet? MSC-certificerede fiskerier skal følge gældende love og kunne tilpasse sig forandringer i havmiljøet."

¹ MSC's Fiskeristandard, <https://www.msc.org/dk/standarder-og-certificering/msc-fiskeristandarden>, tilgået 24. marts 2023.

Det er ikke MSC, der certificerer fiskerier. Det er en 3. part (et konsulentfirma), der efter ønske og betaling fra fiskeriet certificerer fiskerier efter de tre grundlæggende principper og regler fastlagt af MSC. Det er MSC selv, der godkender markedsføringen af de certificerede fiskerier.

Det er vores klare vurdering, at MSC ikke opfylder kravene for "bæredygtighed" i en stor del af – hvis ikke alle – deres certificeringer, og at markedsføringen over for danske forbrugere af MSC-produkter dermed er vildledende.

Det skal særligt ses i lyset af, at Forbrugerombudsmanden i sin Kvikguide til virksomheder om miljømarkedsføring (2021) skriver:

“Særligt om brug af udsagn om bæredygtighed: En bæredygtig udvikling betegner en udvikling, som opfylder de nuværende generationers behov uden at bringe fremtidige generationers mulighed for at opfylde deres behov i fare. Med dette udgangspunkt skal dokumentationen for påstande om bæredygtighed baseres på en livscyklusanalyse, der viser, at virksomheden ikke forringer de kommende generationers mulighed for at opfylde deres behov. Der skal også tages hensyn til sundhedsmæssige, sociale og etiske forhold. Det er derfor meget vanskeligt at kalde et produkt mv. bæredygtigt uden at vildlede”

Med de overordnede, veldokumenterede negative miljø- og klimakonsekvenser fra fiskeri med bundsløbende redskaber (herunder bom- og bundtrawl) og deres markante bidrag til at fastholde havmiljøet i en ringe tilstand, er det vildledende at certificere fiskerier i Nordsøen og andre danske farvande med netop disse redskaber som bæredygtigt.

At MSC tilsyneladende kun udelukker fiskeri med cyanid og sprængstoffer pr definition – men fx ikke bomtrawl – er ganske illustrativt for den endog meget lave grænse, der sættes for MSC-certificerede fisk- og skaldyrsprodukter og deres miljømæssige fortrin (jf. bilag 10).

Derudover er det Greenpeaces vurdering, at MSC systematisk relativiserer begrebet bæredygtighed. Dette er først og fremmest gældende, fordi MSC certificerer flere typer redskaber som bæredygtige i det samme fiskeri. Fx er fiskeriet efter rødspætter i Nordsøen certificeret bæredygtigt uanset om det benytter bomtrawl, bundtrawl, vod eller garn til trods for, at der er markante forskelle på de forskellige redskabers miljø- og klimaaftryk (jf. bilag 11).

Derudover er det en central del af MSC's certificering, at “[b]æredygtigheden af et fiskeri er en løbende proces.”² Det betyder blandt andet, at mange fiskerier, der bliver certificeret, er forpligtet til at foretage yderligere tiltag. Det rejser spørgsmålet om, hvorfor yderligere tiltag er nødvendige, hvis MSC finder, at fiskeriet allerede er bæredygtigt?

Særligt vigtigt finder Greenpeace, at flere af de MSC-mærkede produkter ikke har dokumenterede miljø- og klimamæssige kvalitative fortrin frem for andre tilsvarende produkter eller erhvervsdrivende. Alle fiskerier er – uanset om de er MSC-certificerede eller ej – underlagt EU's fælles fiskeripolitik, herunder regulative krav til både redskaber og fiskekvoter. Et fiskefartøj, der fisker i et givent område på en given kvote, kan således være MSC-certificeret eller ej, selvom fartøjet og anvendte redskaber overordnet set er identiske.

En rødspætte fanget med bundtrawl i Nordsøen har således de samme grundlæggende miljø- og klimamæssige kvaliteter, uanset om den er fanget af et fartøj udenfor MSC-ordningen eller indenfor. Ligeledes kan en rødspætte være fanget med bom- eller bundtrawl og være MSC-certificeret som “bæredygtig”, mens en rødspætte fanget med garn eller andet mindre skadeligt redskab ikke er det.

² MSC's danske hjemmeside om, “Hvad er bæredygtigt fiskeri?”, <https://www.msc.org/dk/hvad-vi-g%C3%B8r/vores-tilgang/hvad-er-b%C3%A6redygtigt-fiskeri>, tilgået 15. januar 2023 kl. 12:02.

De samlede tiltag og betingelser som MSC stiller, opfylder altså efter Greenpeaces vurdering ikke kravene til bæredygtighed i markedsføringsøjemed.

En yderligere gennemgang af MSC-kriterierne og kritik heraf kan læses i DTU Aquas publikation om miljøskånsomhed og økologisk bæredygtighed i dansk fiskeri.³

Beskyttede områder

Generelt gælder det, at MSC ikke stiller krav om fiskeribegrænsinger i udpegede marinbeskyttede områder, hvor dette endnu ikke er indført ved lov. Dette til trods for at beskyttede områder netop er udpeget for at beskytte biodiversiteten og økosystemernes funktionalitet som led i en mere bæredygtig forvaltning. Effekten af marinbeskyttede områder er veldokumenteret også i farvande omkring os.⁴

For at et marinbeskyttet område skal være effektivt, er det ikke tilstrækkeligt, at området er udpeget til beskyttelse. Det kræver derudover en decideret etablering, tilstrækkelige forvaltningstiltag og håndhævelse. Det er langt fra et ukendt fænomen, at særligt forvaltningstiltag og håndhævelse udelades, hvilket også er forklaringen på, hvordan danske myndigheder kan vurdere, at omkring 19 procent af havarealet på nuværende tidspunkt er beskyttet⁵, mens Biodiversitetsrådet finder, at 12 procent er beskyttet og kun 4,1 procent er strengt beskyttet.⁶ Dette forhold er også blevet kritiseret af blandt andet Verdensnaturfonden WWF og Danmarks Naturfredningsforening.⁷

Det er således set fra Greenpeaces synspunkt uforklarligt, hvorfor MSC ikke som det mindste stiller krav om, at certificerede fiskerier ikke må fiske i marinbeskyttede områder. Der er reelt set ikke forskel på MSC's kriterier og myndighedernes gældende regulering, hvilket gør det særdeles vanskeligt at påpege miljømæssige fortrin i forhold til alt andet fiskeri uden for mærkningsordningen.

Konkurrenceforvridende

Derudover er det samtidig et konkurrenceforvridende forhold, at fx en mindre garnfisker (passivt redskab) uden for MSC-ordningen er stillet dårligere i afsætningen af sin fangst, da vedkommende bl.a. skal konkurrere med en bundtrawlet MSC-rødspætte på trods af, at det passive redskab har markante miljø- og klimamæssige fortrin. Dette konkurrenceforvridende forhold er særligt kritisabelt, eftersom processen med MSC-certificering er omkostningstung og ressourcekrævende, og det må antages at mindre fiskere kan betragte dette som en barriere.

³ *Miljøskånsomhed og økologisk bæredygtighed i dansk fiskeri*, s. 107, DTU aqua 2021, <https://www.aqua.dtu.dk/english/-/media/institutter/aqua/publikationer/rapporter-352-400/392-2021-miljoskaansomhed-og-okologisk-baeredygtighed-i-dansk-fiskeri.pdf>

⁴ No-take zones enhance fish populations and restore the marine environment, 24. januar 2023, <https://www.slu.se/en/ew-news/2023/1/no-take-zones/>

⁵ Regeringen vil beskytte havets vilde natur, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 26. marts 2021, https://fvm.dk/nyheder/nyhed/nyhed/regeringen-vil-beskytte-havets-vilde-natur/?utm_campaign=regeringen-vil-beskytte-havets-vilde-natur-

⁶ Biodiversitetsrådet: Danmark har langt fra nok beskyttet natur til at vende tab til fremgang, 29. november 2022, <https://www.biodiversitetsraadet.dk/aktuelt/biodiversitetsraadet-danmark-har-langt-fra-nok-beskyttet-natur-til-at-vende-tab-til-fremgang>

⁷ Ngo'er og partier: Forbyd »den uden sidestykke største trussel« mod følsom dansk havnatur, Politiken, 6. september 2020, <https://politiken.dk/indland/art7911720/Forbyd-%C2%BBden-uden-sidestykke-st%C3%B8rste-trussel%C2%AB-mod-f%C3%B8lsom-dansk-havnatur>

Nogle kystfiskere er endda tilmeldt den statskontrollerede mærkningsordning NaturSkånsom, der udelukker brugen af fx bund- og bomtrawl (og dermed er langt mere restriktiv end MSC), men de må ikke markedsføre deres produkter som bæredygtige.

Klimapåvirkning

Sidst men ikke mindst finder Greenpeace, at MSC's manglende hensyn til klimapåvirkning ligeledes er vildledende. MSC vurderer ikke fiskeriet på dets CO₂-udledning eller anden klimabelastning (jf. deres tre kriterier). Klimabelastningen er i denne sammenhæng tofoldig. Der er således et klimaftryk i forhold til brændstofforbrug, hvor især de bundsløbende redskaber som fx bom- og bundtrawl kræver stor motorkraft for at slæbe redskaberne over havbunden (jf. bilag 11).⁸

Derudover er der forholdet omkring frigivelsen af kulstof, når de bundsløbende redskaber ophvirvler havbunden og dermed lagret kulstof.

Greenpeace mener imidlertid, at det er rimeligt at antage, at en væsentlig andel af forbrugerne indtænker klimabelastningen som omfattet af certificeringsordningen, når den markedsføres med det generelle begreb "bæredygtigt".

MSC's uvilje mod nødvendige reformer og kritik

På MSC's danske hjemmeside fremgår det ingen steder, at flere af deres certificerede fiskerier er under heftig kritik, og at førende miljøorganisationer og eksperter mener, at MSC's overordnede certificeringsproces bør reformeres.

Tværtimod fremgår det på MSC's danske hjemmeside, at "[o]rganisationer som WWF anbefaler at du går efter MSC mærket når du køber fisk og skaldyr" (jf. bilag 12). Ifølge Greenpeace er dette stærkt misvisende.

Netop Verdensnaturfonden WWF har i en årrække været engageret som høringspartner omkring certificeringen af enkelte fiskerier, men også omkring MSC's overordnede reformer for deres certificeringsprocesser⁹.

MSC og Verdensnaturfonden WWF er begge globale operatører, men Verdensnaturfonden WWF har særligt udtrykt kritik af og opponeret mod MSC-certificeringen af fiskerier i dele af Nordsøen, Kattegat og Skagerrak, der er særligt relevante i en dansk sammenhæng og for danske forbrugere.¹⁰

Derudover fremgår det flere steder af WWF Verdensnaturfondens egen fiskeguide, at flere MSC-fiskerier (navnlig visse fiskerier med bundsløbende redskaber) frarådes (jf. eksempler på fiskerier nedenfor).

Danmarks havmiljø er i krise

⁸ Jf. bilag 4 og Bastardie F, Hornborg S, Ziegler F, Gislason H and Eigaard OR (2022) Reducing the Fuel Use Intensity of Fisheries: Through Efficient Fishing Techniques and Recovered Fish Stocks. *Front. Mar. Sci.* 9:817335. doi: 10.3389/fmars.2022.817335

⁹ WWF urges Marine Stewardship Council to adopt key reforms, <https://wwf.panda.org/?321570>, tilgået 28. januar 2023 kl. 12.50 og WWF Statement on Marine Stewardship Council Reforms, https://wwf.panda.org/wwf_news/press_releases/?325605/WWF-Statement-on-Marine-Stewardship-Council-Reforms, tilgået 28. januar 2023 kl. 12.50

¹⁰ WWF lodges objection to proposed certification of major fisheries in the North Sea, https://wwf.panda.org/wwf_news/press_releases/?347070/WWF-objects-to-certification-of-major-North-Sea-fisheries, tilgået 28. januar 2023, kl. 12.58

EU's havstrategidirektiv har siden dets vedtagelse i 2008 haft som målsætning at bringe EU's farvande i god miljøtilstand. Der er i dag ikke ét eneste havområde i Danmark, der samlet set har opnået det mål.¹¹

Habitatdirektivet er et andet væsentligt direktiv fra EU omhandlende naturtilstanden i bl.a. vores havområder. I Danmarks seneste afrapportering (2019) under habitatdirektivet fastslås det, at for de marine naturtyper er det kun havgrotte, der findes ved Bornholm, der er erklæret gunstig bevaringsstatus. De resterende syv marine naturtypers bevaringsstatus er alle kategoriseret som stærkt ugunstige.¹²

Som en del af implementeringen af EU's havstrategidirektiv er medlemslandene pålagt at udarbejde basisanalyser, målsætninger samt igangsætte indsatser og efterfølgende overvågning. I den seneste basisanalyse for Danmark fremgår det, at det for havbundens integritet (tab og forstyrrelse) gælder, at:

“[f]ysisk forstyrrelse af havbunden kan ske fra fiskeri med bundslæbende redskaber såsom bundtrawl og muslingeskrab samt klapning. ... I hvilken grad havbundens habitattyper bliver negativt påvirket af fysisk forstyrrelse, kan afhænge af habitattypen og dens sårbarhed. Især på grund af bundslæbende fiskeredskaber er en betydelig del af den danske havbund forstyrret.”¹³

Basisanalysen har ikke fastsat tærskelværdier for god tilstand i forhold til havbundens integritet, men det må formodes, at der ikke er god tilstand for havbunden.¹⁴

Derudover – og langt mere detaljeret end i basisanalysen – har DTU Aqua sammenfattet miljømæssige konsekvenser af dansk fiskeri. Overordnet for fiskeri med bundtrawl konkluderer rapporten, at:

“De samlede resultater indikerer, at bundtrawling kan medføre betydelige ændringer i bundfaunaens struktur og funktion og i interaktionerne mellem de forskellige arter. Sammenligninger af bunddyrsfaunaen ved forskellige fiskeriintensiteter har vist, at faunaens biomasse, størrelses- og artssammensætning ændres af vedvarende bundtrawling.”

DTU Aquas analyse fremhæver derudover en lang række yderligere negative konsekvenser:¹⁵

- Bundslæbende redskaber hvirvler bundmateriale op fra bunden, hvilket fører til iltning af bundmaterialet og det bundnære havvand. Iltningen af det ophvirvlede bundmateriale øger nedbrydningen af organiske stoffer og medfører en øget CO₂-produktion.
- Ophvirvlingen af bundmateriale og den øget nedbrydning af organiske stoffer frigør næringsstoffer til vandsøjlen, som på sigt kan medføre øget planktonproduktion, der igen kan nedsætte lysgennemtrængningen og påvirke iltforholdene.

¹¹ Danmarks Havstrategi II: 2018-2024, Første Del - Basisanalysen

¹² Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2019. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 340, <http://dce2.au.dk/pub/SR340.pdf>

¹³ Danmarks Havstrategi II: 2018-2024, Første Del - Basisanalysen, s. 130, https://mim.dk/media/216857/hsii_foerste_del_-_endelig_udgave.pdf

¹⁴ Danmarks Havstrategi II: 2018-2024, Første Del - Basisanalysen, s. 4, https://mim.dk/media/216857/hsii_foerste_del_-_endelig_udgave.pdf

¹⁵ Miljøskånsomhed og økologisk bæredygtighed i dansk fiskeri, s. 43, DTU aqua 2021, <https://www.aqua.dtu.dk/english/-/media/institutter/aqua/publikationer/rapporter-352-400/392-2021-miljoskaansomhed-og-okologisk-baeredygtighed-i-dansk-fiskeri.pdf>

- I områder med permanent eller periodisk lave ilt-niveauer kan fysisk forstyrrelse af havbunden føre til frigivelse af svovlbrinte og sedimentbundne næringsstoffer. Dette kan forringe ilt-niveauet yderligere og lede til bundvendinger.
- Forstyrrelse af havbunden med bundslæbende redskaber er ligeledes påvist at kunne føre til re-mobilisering af miljøfarlige stoffer, hvis de er lagret i bunden. Fiskeri med bundslæbende redskaber kan på den måde også direkte kemisk påvirke havbundens organismer.

Biodiversitetsrådet fastslår i deres rapport fra november 2022, at den arealmæssigt mest udbredte presfaktor, når det kommer til forstyrrelse af havbunden, er fiskeri med bundslæbende redskaber i form af almindelige bundtrawl samt bomtrawl, muslingeskrabere og snurrevod. Denne presfaktor er ifølge Biodiversitetsrådet særligt problematisk af følgende årsag:

“En stor del af den marine biodiversitet lever på eller i havbunden og udgør en helt essentiel del af økosystemet. Havbundens biodiversitet er også meget vigtig for havets øvrige biodiversitet, bl.a. som levested og fødegrundlag for fisk og havfugle. En intakt naturlig bundflora og -fauna findes imidlertid kun, hvor den får lov at udvikle sig over en lang årrække uden forstyrrelse. Fysisk forstyrrelse af havbunden fx i form af fiskeri med bundslæbende redskaber kan for det første skade dyr og planter, som lever oven på havbunden. Disse, ofte fastsiddende, organismer skaber i mange tilfælde levesteder for andre arter, som hermed også påvirkes. Endelig kan fiskeri på en blød sedimentbund, af sand og mudder, skade bundens naturlige struktur med talrige huler og gange skabt af gravende orme, muslinger og krebsdyr. Disse dyrs aktivitet sikrer, at bunden iltes, og de skaber hermed det miljø, hvori både de selv og andre arter kan overleve.”¹⁶

For de mere langsigtede konsekvenser af fiskeri med bundslæbende redskaber er dokumentationen mere sparsom. Nogle undersøgelser og vurderinger af de mere langsigtede konsekvenser er imidlertid foretaget. I det danske IPES-samarbejde konkluderes det blandt andet, at:

”Den fysiske forstyrrelse af havbunden med bundslæbende redskaber såsom trawl og muslingeskrab har en direkte skadelig effekt på bundfaunaen og ålegræsset. Josefson et al. sammenlignede Kattegats bundfaunadata fra slutningen af 1800-tallet med nyere data og konkluderede, at trawl-følsomme arter var gået ned i regelmæssigt trawlede områder, og at trawlfiskeri har fastholdt dele af Kattegat i en permanent forstyrret tilstand. Lignende observationer af trawlfiskeriets effekter findes i Dinesen et al. Udover direkte effekter på de levende organismer skader trawlfiskeriet kvaliteten af bunden som levested, hvilket medfører et generelt tab af biodiversitet på tværs af alle organismegrupper. Disse skader minder om de ændringer, der sker med sedimenterne efter iltsvind”¹⁷.

Aktive, bundslæbende redskaber har derudover et stort problem med uønskede fangster (bifangst) og ulovligt udsmid af uønskede fisk (discard). Dette er særligt udtalt i trawlfiskeriet og et veldokumenteret problem. I 2015 trådte dele af EU's landingsforpligtelse i kraft (kravet om at fangede fisk skal landes og ikke må smides tilbage i havet) og var fuldt indfaset i 2019. Hensigten med landingsforpligtelsen er at komme det store ressourcspild til livs, da mange fisk ikke overlever

¹⁶ Fra tab til fremgang - beskyttet natur i Danmark i et internationalt perspektiv, s. 132, Biodiversitetsrådet 2022,

<https://www.biodiversitetsraadet.dk/pdf/2022/11/Biodiversitetetsraadet-2022-Fra-tab-til-fremgang-Beskyttet-natur-i-Danmark-i-et-internationalt-perspektiv-291122.pdf>

¹⁷ Dinesen L, Bendtsen J, Canal-Verges P, Hansen JLS, Holmer M, Kaiser B, Lisbjerg D, MacKenzie BR, Markager S, Dissen T, Petersen IK, Petersen JK, Richardson K, Roth E, Støttrup JG, Stæhr PAU, Svendsen JC, Sørensen TK, Wisz MS. 2021. Genopretning af marin biodiversitet og bæredygtig anvendelse af havets resurser. Det danske IPBES samarbejde. Grafisk Værksted, Silkeborg.

processen med at blive fanget, trukket op på dækket, frasorteret og herefter smidt tilbage i havet. Derudover er hensigten, at forbuddet mod udsmid skal give et incitament til, at fiskeriet fravælger redskaber med lav selektivitet så uønsket bifangst undgås.

Således skriver DTU Aqua om indsatsen:

”I 2010 var udsmidet på ca. 17.000 tons fisk og skaldyr i de 60 % af det samlede fiskeri efter bundfisk, som DTU Aquas medarbejdere monitorerede til søs (Gislason et al. 2014). Det svarede samlet til 24 % af fangsten i dette fiskeri. I 2019 var udsmidet omkring 13.000 tons svarende til ca. 22 % af fangsten. Samlet set lader implementeringen af landingsforpligtelsen således ikke til at have ændret bifangstprocenten væsentligt eller gjort fiskeriet mere selektivt, så uønsket bifangst undgås. I forbindelse med indfasningen af landingsforpligtelsen har EU samtidig øget kvoterne for at tage højde for ilandbringelse af udsmid, men det er meget beskedne mængder udsmid, der faktisk er landet eller registreret som fanget under kvoten. Det er derfor sandsynligt, at kvoteforøgelserne blot har bidraget til en utilsigtet øget fiskeridødelighed i de seneste år”.¹⁸

Det må således konkluderes, at fiskeri med bundsløbende redskaber generelt set har en lang række negative konsekvenser:

- Fra den direkte fysiske påvirkning som redskaberne har på havbundens integritet. Dette forhold er sammen med andre faktorer medvirkende til, at havbundens dårlige miljøtilstand fastholdes eller i værste fald direkte forværres.
- Fra ophvirvlingen af bundmaterialer og re-mobiliseringen af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer.
- Fra fiskeriets relativt høje CO₂-aftryk.
- Et generelt set højt udsmid af uønskede fisk i strid med loven.

Konkrete eksempler på vildledende markedsføring af danske fiskerier

MSC-certificeret jomfruummer

Fiskeriet efter jomfruummere (*Nephrops norvegicus*) i Kattegat, Skagerrak og dele af Nordsøen er ifølge MSC “certificeret bæredygtigt”.

I dele af Nordsøen og tilstødende farvande (Skagerrak og Kattegat) er fiskeriforeninger fra Danmark, Sverige, Holland og Tyskland¹⁹ gået sammen om en samlet MSC-certificering (*Joint Demersal Fisheries In the North Sea and adjacent water*²⁰) af en lang række fiskerier²¹, blandt andet af den populære jomfruummer.

Det fremgår af MSC-certificeringen, at fiskeriet efter jomfruummere ”has been found to meet the criteria for a well-managed and sustainable fishery”.

¹⁸ Miljøskånsomhed og økologisk bæredygtighed i dansk fiskeri, s. 114, DTU aqua 2021, <https://www.aqua.dtu.dk/english/-/media/institutter/aqua/publikationer/rapporter-352-400/392-2021-miljoskaansomhed-og-okologisk-baeredygtighed-i-dansk-fiskeri.pdf>

¹⁹ Danmarks Fiskeriforening Producent Organisation (DFPO), Coöperatieve Visserij Organisatie (CVO), Sveriges Fiskares Producentorganisation (SFPO) og Erzeugergemeinschaft der Nord- und Ostseefischer GmbH (EZG)

²⁰ MSC’s database over certificerede fiskerier, <https://fisheries.msc.org/en/fisheries/joint-demersal-fisheries-in-the-north-sea-and-adjacent-waters/>, tilgået 15. januar 2023 kl. 13:53

²¹ Torsk (suspenderet oktober 2019), Kuller, Kulmule., Lange, Glashvarre, Jomfruummer, Dybvandsrejer, Rødspætte, Mørksej, Tunge, Brosme og Hvilling (suspenderet oktober 2019)

Således markedsføres og sælges jomfruummere som "bæredygtigt" under MSC-certificering af en lang række forhandlere i Danmark (jf. bilag 3).

MSC's certificering af fiskeriet som bæredygtigt står i skarp kontrast til bl.a. DTU Aquas vurdering af fiskeriet sammenholdt med andre fiskerier:

"[D]et [er] bundtrawling efter jomfruummer og efter dybvandsrejer, der umiddelbart vurderes til at påvirke miljøet mest. Det skyldes en ringe energieffektivitet, en tæt bundkontakt og medfølgende høj påvirkning af bund og bundfauna, og for jomfruummerfiskeriets vedkommende en høj bifangst og et stort udsnid af fisk og skaldyr."²²

Bundtrawl:

Fiskeriet efter jomfruummer foregår med bundtrawl. Det er en fiskemetode, der påvirker den bløde bund i Kattegat negativt. En publikation fra Århus Universitet fra 2018 viser, at der er signifikant negativ relation mellem trawlintensitet og diversitetsmål, samt miljøkvalitetsmål²³.

Derudover konkluderer DTU Aqua bl.a. om bundtrawlsfiskeriet i Kattegat, at:

"i Kattegat er mange af de større fritlevende bunddyrsarter, der i det 19'ende århundredes begyndelse forekom over et stort dybdeinterval, næsten forsvundet fra de dybere områder, hvor bundtrawlfiskeriet efter jomfruummer foregår."²⁴

Ligeledes konkluderer Biodiversitetsrådet, at fiskeriet på blød sedimentbund med bundtrawl har en negativ påvirkning på bundens naturlige struktur og bundfauna.²⁵

Foruden det høje brændstofforbrug er der ligeledes en mulig klimapåvirkning fra ophvirvlet bundsediment, der kan frigive CO₂. Således har fx Aarhus Universitet skrevet om det forhold i deres høringsvar til den danske havplan:

"Havbunden indeholder en rig biodiversitet men lagrer også store mængder af kulstof, der kan frigives som CO₂, når havbunden forstyrres. Beskyttelse af havbunden mod bundslæbende redskaber, råstofindvinding mm. er derfor en stærk handlingsmulighed ifht. at undgå påvirkning af biodiversiteten samt mindske klimaforandringerne, og bør vægtes langt større i havplanen"²⁶

Bifangst og udsnid

²² Miljøskånsomhed og økologisk bæredygtighed i dansk fiskeri , s. 118, DTU aqua 2021, <https://www.aqua.dtu.dk/english/-/media/institutter/aqua/publikationer/rapporter-352-400/392-2021-miljoskaansomhed-og-okologisk-baeredygtighed-i-dansk-fiskeri.pdf>

²³ Hansen, J.L.S. & Blomqvist, M. 2018. Effekt af bundtrawling på bundfauna-samfund i Kattegat - undersøgt med forskellige bundfaunaindeks baseret på NOVANA-overvågningsdata. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 46 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 256 <http://dce2.au.dk/pub/SR256.pdf>

²⁴ Miljøskånsomhed og økologisk bæredygtighed i dansk fiskeri , s. 116, DTU aqua 2021

²⁵ Se ovenfor.

²⁶ Høringsvar til høring af 31. marts 2021 over udkast til bekendtgørelse om Danmarks havplan, Aarhus Universitet, <https://havplan.dk/portalcache/api/v1/consultation/response/file/?fileId=6c3bdedb-6c7b-4899-b721-04706cf66c6a>

Der er i jomfruhummerfiskeriet en betydelig bifangst og udsnid af den truede Kattegat-torsk.²⁷ Det til trods for at der i EU's fælles fiskeripolitik²⁸ og i dansk fiskeriforvaltning findes en landingsforpligtelse, der pålægger fiskeriet at uønsket fangst ikke må smides over bord, men skal bringes med i land. På trods heraf bliver 65 pct. af alle torsk fanget i Kattegat smidt ud over rælingen. En behandling fisken sjældent overlever. Størstedelen af denne bifangst og udsnid af torsk sker i fiskeriet efter jomfruhummer.

Det Internationale Havundersøgelsesråd (ICES), anbefaler en nul-kvote²⁹ på torsk, fordi bestanden har det så dårligt. Den høje bifangst af torsk skyldes primært anvendelsen af bundtrawl i fiskeriet efter jomfruhummer. Redskabet bundtrawl har en ringe grad af selektivitet, hvilket betyder, at andre arter end jomfruhummere går i nettet.

En videnskabelig artikel i *ICES Journal of Marine Science* finder, at fiskeriet efter jomfruhummere fortsat er en væsentlig bidragsyder til torskens ringe tilstand:

“As assessed by the International Council for the Exploration of the Sea in 2022, Kattegat cod continuously suffer from being severely overfished with low recruitment, and high discard rates in the mixed *N. norvegicus* [jomfruhummer] fishery, is considered the major driver behind the reinforced depletion of the stock.”³⁰

Beskyttede områder

I både Kattegat og Nordsøen er der områder udpeget til beskyttelse, bl.a. som Natura 2000-områder. Udpegningsgrundlaget er ofte en bestemt naturtype på havbunden (fx boblerev, stenrev, rev, sandbanke, osv), men på trods heraf er det en særdeles sparsom regulering af fiskeriet, der er fulgt med udpegningen. Således er fiskeri med bundtrawl både tilladt i Natura 2000-områderne Gule Rev i Nordsøen (jf. bilag 13) og Kims Top samt den Kinesiske Mur i Kattegat (jf. bilag 14).

At bundtrawlsfiskeriet foregår i udpegede og på papiret beskyttede områder har ikke fået MSC til at annullere fiskeriets certificering, eller som minimum at stille som betingelse i deres bæredygtighedscertificering, at der ikke kan fiskes i områder udpeget til beskyttelse. Dette synes særligt problematisk, når man tager Kattegat-torskens særdeles ringe status i betragtning.

Den fejlslagne beskyttelse af torsk og utilstrækkelig forvaltning af marinbeskyttede områder er også blevet fremhævet i en rapport fra det svenske Landbrugsuniversitet:

“Unfortunately we have to admit that the management of cod in Kattegat has failed to both protect the cod population. The population has not been restored and the status of the stock has instead decreased. The no-take zone is too small to protect cod and recent changes in fishing regulations in adjacent areas have subjected the cod populations to increased fishing pressure.”³¹

Klimaaftryk:

²⁷ Flere torsk blev smidt over bord sidste år - de fleste døde, Berlingske Tidende. 11. december 2021,

<https://www.berlingske.dk/danmark/flere-torsk-blev-smidt-over-bord-sidste-aar-de-fleste-doede>

²⁸ EU Kommissionens hjemmeside om discardforbuddet,

https://ec.europa.eu/oceans-and-fisheries/fisheries/rules/discarding-fisheries_fr#ecl-inpage-19

²⁹ ICES (2022): Cod (*Gadus morhua*) in Subdivision 21 (Kattegat). ICES Advice: Recurrent Advice. Report. <https://doi.org/10.17895/ices.advice.19447865.v1>

³⁰ *ICES Journal of Marine Science*, Volume 79, Issue 8, October 2022, Pages 2231–2246, <https://doi.org/10.1093/icesjms/fsac152>

³¹ No-take zones enhance fish populations and restore the marine environment, Sveriges lantbruksuniversitet, <https://www.slu.se/en/ew-news/2023/1/no-take-zones/>

En opgørelse fra Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug (DCA) viser, at netop jomfruhummer har et meget højt klimaaftryk (20,2 kg CO₂-ækv/kg fødevarer).³² Faktisk højere end oksekød.³³ Der er generelt højere brændstofforbrug i trawlfiskeriet, men dette er altså særlig udtalt i jomfruhummerfiskeriet.³⁴

Alternativer til trawlfiskeriet:

Jomfruhummer kan også fanges i tejer. Tejner er bure, der står på havbunden, hvor jomfruhummeren selv kravler ind. Denne metode er langt mere skånsom mod havbunden, der er mindre bifangst af torsk, og brændstofforbruget er mindre.

Verdensnaturfonden anbefaler tejnefanget jomfruhummer i deres fiskeguide³⁵ med farven grøn, mens jomfruhummer fanget med trawl er enten gul eller rød. Dette fremgår ikke på MSC's hjemmeside. Tværtimod fremgår det på MSC's danske hjemmeside, at "[o]rganisationer som WWF anbefaler at du går efter MSC mærket når du køber fisk og skaldyr" (jf. bilag 12).

Opsummering:

Greenpeace finder, at markedsføringen af MSC-certificeret jomfruhummer er vildledende ud fra følgende forhold:

- MSC-certificeret fiskeri efter jomfruhummer med bundtrawl har en stor negativ påvirkning af havbunden og det samlede økosystem og er med til at fastholde den dårlige miljøtilstand i bl.a. Kattegat. Dette skal særligt ses i lyset af, at jomfruhummer kan fiskes kommercielt med tejer, der er langt mindre miljøbelastende. Dette fremstår også i direkte konflikt med MSC's egne kriterier omhandlende hensynet til det generelle økosystem (kriterier 2).
- MSC-certificeret fiskeri efter jomfruhummer med bundtrawl har en relativ høj CO₂-intensitet fra brændstofforbrug, og derudover kan kulstof frigives fra havbunden som konsekvens af redskabernes kontakt.
- MSC-certificeret fiskeri efter jomfruhummer har en generelt høj grad af bifangst og udsmid. Særligt i Kattegat er fiskeriet med til at fastholde Kattegat-torsken i dårlig tilstand. Dette fremstår også i direkte konflikt med MSC's egne kriterier omhandlende hensynet til det generelle økosystem (kriterier 2).
- MSC-certificeret fiskeri med bundtrawl finder sted i områder udpeget til beskyttelse, og hvor udpegningsgrundlaget er naturtyper på havbunden.
- MSC-certificeret fiskeri efter jomfruhummer har ingen miljø- eller klimamæssige fortrin sammenlignet med jomfruhummere fanget og landet med samme redskaber, men som ikke er en del certificeringen (jf. bilag 7). I forhold til jomfruhummer fanget med tejer, er MSC-certificerede jomfruhummere fanget med bundtrawl et produkt med værre miljø- og klimamæssige kvaliteter.

Derudover kan det være svært at skulle markedsføre jomfruhummer fanget i tejer, når der allerede findes et "certificeret bæredygtigt" fiskeri efter jomfruhummer med trawl. Det er derfor Greenpeace'

³² Tabel over fødevarers klimaaftryk, Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug, Aarhus Universitet, 11. februar 2016,

https://agro.au.dk/fileadmin/user_upload/Mogensen_et_al_2016_Foedevarernes_klimaaftryk.pdf

³³ "Her er de 10 største klima-syndere - koen er ikke den værste", LandbrugsAvisen, 17. marts 2018, <https://landbrugsavisen.dk/her-er-de-10-st%C3%B8rste-klima-syndere-koen-er-ikke-den-v%C3%A6rste>

³⁴ Jf. tabel 1 i "Reducing the Fuel Use Intensity of Fisheries: Through Efficient Fishing Techniques and Recovered Fish Stocks" i *Frontiers in Marine Science*, Volume 9 - 2022 | <https://doi.org/10.3389/fmars.2022.817335>

³⁵ WWFs fiskeguide, <https://fiskeguiden.wwf.dk/species/nephrops-norvegicus/>

vurdering, at MSC-certificeringen af jomfruummer fanget med bundtrawl i høj grad er konkurrenceforvridende og skadelig overfor konkurrenter, der fanger jomfruummer med mere naturskånsomme metoder som tejer.

MSC-certificeret rødspætte

Under den samme certificering som fx jomfruummer (*Joint Demersal Fisheries In the North Sea and adjacent water*³⁶) er rødspætte samt andre fladfisk og bundlevende fisk. Fiskerierne under certificeringen er godkendt til at anvende en lang række forskellige redskaber, herunder bomtrawl og bundtrawl.

Fiskeriet med bomtrawl efter rødspætte udføres blandt andet af hollandske fiskere, men også af få danske fiskere. Danske fiskere anvender i større grad bundtrawl. De hollandske fiskere lander rødspætter fanget med bomtrawl i danske havne og på danske auktioner, men Greenpeace har ikke kunnet afgøre, hvorvidt rødspætte fanget med bomtrawl under MSC-ordningen sælges til danske forbrugere i danske butikker.³⁷

Rødspætter fanget med bundtrawl landes i Danmark samt markedsføres og sælges til danske forbrugere (jf. bilag 8).

Bomtrawl og bundtrawl:

DTU Aqua konkluderer bl.a. om fiskeri med bomtrawl efter rødspætter, at:

“[i] sporet efter en rødspættebomtrawl har bundfaunaen en høj dødelighed på grund af de kæder der skal skræmme fisken op fra bunden, mens dødeligheden generelt er lavere efter passage af andre typer bundtrawl og skotsk snurrevod, og lavere endnu for det almindelige snurrevod.”³⁸

Bomtrawl er så voldsomt, at den danske regering³⁹ har kontaktet EU-Kommissionen for at afsøge muligheden for via ”hasteforanstaltninger” i EU's fælles fiskeripolitik at stoppe bomtrawl. Både generelt i danske farvande, men særligt i de såkaldte Natura 2000-områder i Nordsøen og Skagerrak, der er udpeget blandt andet på grund af stenrev, hvor bomtrawl er særdeles ødelæggende. EU-Kommissionen anså dog ikke en lukning via en hasteforanstaltning som mulig.⁴⁰

I en artikel fra Politiken⁴¹ beskriver to danske forskere bl.a følgende problemer med bomtrawl:

- “Det ødelægger havbunden og levestederne”

³⁶ MSC's database over certificerede fiskerier, <https://fisheries.msc.org/en/fisheries/joint-demersal-fisheries-in-the-north-sea-and-adjacent-waters/>, tilgået 15. januar 2023 kl. 13:53

³⁷ Greenpeace har bedt MSC be- eller afkræfte om dette er tilfældet, men er ikke vendt tilbage med svar.

³⁸ Miljøskånsomhed og økologisk bæredygtighed i dansk fiskeri , s. 116, DTU aqua 2021, <https://www.aqua.dtu.dk/english/-/media/institutter/aqua/publikationer/rapporter-352-400/392-2021-miljoskaansomhed-og-okologisk-baeredygtighed-i-dansk-fiskeri.pdf>

³⁹ Miljø- og Fødevareudvalget 2018-19 (2. samling) S 177, <https://www.ft.dk/samling/20182/spoergsmaal/s177/svar/1587791/2073437/index.htm>

⁴⁰ Miljø- og Fødevareudvalget 2020-21 Alm.del S 595, 3. februar 2021, <https://www.ft.dk/samling/20201/alm.del/mof/spm/595/svar/1743248/2330099/index.htm>

⁴¹ Jørgen L.S. Hansen, Aarhus Universitet og Ole Ritzau Eigaard, DTU Aqua i “De ankommer til danske farvande og flår havbunden op. Nu kræver eksperter forbud mod fangstmetode” i Politiken, 5. april 2023, <https://politiken.dk/indland/art9291774/De-ankommer-til-danske-farvande-og-fl%C3%A5r-havbunden-op.-Nu-kr%C3%A6ver-eksperter-forbud-mod-fangstmetode>

- “Bomtrawlenes tykke kæder kan pløje gennem havbunden på steder, hvor almindelige trawl ikke kan komme frem, blandt andet hvor der er sten. Dyrene er meget sårbare, hvor sten stikker op på havbunden. Hvis stenene bliver spredt, vil stenrevets samfund af planter og dyr ikke komme tilbage.”
- “Det slår 14 procent af dyrene på havbunden ihjel, hver gang det passerer.”
- I bedste fald tager det nogle få år, inden havbunden kommer sig, men de mest følsomme bundtyper kommer sig først “efter langt over 10 år”.

Beskyttede områder:

En del af det hollandske bomtrawlfiskeri foregår i de såkaldte marine Natura 2000-områder, fx på Gule Rev (jf. bilag 13).⁴² Danmark har i årevis arbejdet på at få implementeret forvaltning med et forbud mod blandt andet bomtrawl, men forhandlingerne er gået i stå. Forhandlinger er atter påbegyndt i 2021⁴⁴, men endnu ikke færdiggjort.

At bom- og bundtrawlfiskeriet foregår i udpegede og på papiret beskyttede områder har ikke fået MSC til at annulleret fiskeriets certificering, eller som minimum stille som betingelse i deres bæredygtigheds-certificering, at der ikke kan fiskes i områder udpeget til beskyttelse.

Bifangst og udsmid samt andet ulovligt fiskeri

EU-Kommissionen indledte i oktober 2021 en såkaldt overtrædelsesprocedure mod Belgien og Holland på grund af mistanke om manglende overholdelse af forbuddet mod udsmid af uønskede fisk.⁴⁵

Ligeledes mener danske myndigheder, at der er klare indikationer på, at bomtrawlere smider fisk over bord.⁴⁶ Udsmid var ligeledes en af årsagerne til, at WWF var imod certificeringen.

Ifølge EU's fælles kontrolforordning er det lovpligtigt for fartøjer over 15 meter at have tændt deres *Automatic Identification System* (AIS). Det er velkendt – også i den danske fiskerikontrol – at særligt hollandske fiskefartøjer ikke har det lovpligtige signal tændt.⁴⁷

Hollandske fiskere har også fisket ulovligt indenfor 12 sømilegrænsen i Skagerrak.⁴⁸

Disse forhold har ikke ført til, at MSC har suspenderet certificeringen af fiskeriet, selvom dette står i stærk kontrast til MSC's eget kriterium om et velforvaltet fiskeri (jf. MSC's tredje kriterie).

Alternative redskaber:

Rødspætter fanges også uden for MSC-certificering i samme farvande med samme redskaber og under samme fiskeriregulering samt EU-kvotet, men uden at anpriseres som ”bæredygtigt”.

Derudover fanges og landes rødspætter også under den danske statskontrollerede mærkningsordning ”NaturSkånsom”, der – udover at have samme krav til fiskebestandens status

⁴² Gule Rev er bl.a. udpeget som marint Natura 2000-område grundet områdets række af markante stenrev som har huledannende elementer og en rig hårbundsfauna.

https://mst.dk/media/131104/250_n2000plan_2016-21.pdf

⁴³ Miljø- og Fødevarerudvalget 2020-21 MOF Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 596,

<https://www.ft.dk/samling/20201/alm.del/mof/spm/596/svar/1743249/2330101.pdf>

⁴⁴ Regeringen vil beskytte vigtige rev i Nordsøen og Skagerrak, 10. juni 2021,

<https://fvm.dk/nyheder/nyhed/nyhed/regeringen-vil-beskytte-vigtige-rev-i-nordsoeen-og-skagerrak/>

⁴⁵ EU Kommissionen, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/inf_21_5342, tilgået 28. januar 2023 kl. 21:35.

⁴⁶ Internt notat fra Fiskeristyrelsen journalnummer 21-163216-000002.

⁴⁷ “Sådan snyder hollandske bomtrawlere fiskerikontrollen”, TV2, 7. september 2021,

<https://nyheder.tv2.dk/samfund/2021-09-07-saadan-snyder-hollandske-bomtrawlere-fiskerikontrollen>

⁴⁸ Foreningen for skånsomt kystfiskeri, “Hollandske bomtrawlere igen på afveje i Skagerrak”

<https://skaansomt-kystfiskeri.dk/hollandske-bomtrawlere-igen-paa-afveje-i-skagerrak/>

som MSC – ekskluderer brugen af bundsløbende redskaber. Alligevel markedsføres fisk under NaturSkånsom ikke som ”bæredygtige”.⁴⁹

Opsummering:

Greenpeace finder, at markedsføringen af MSC-certificeret rødspætte er vildledende ud fra følgende forhold:

- Bundtrawl og i særlig grad bomtrawl har en negativ påvirkning af havbunden og det samlede økosystem. Der findes andre fiskeredskaber, der har en væsentlig mindre negativ effekt. Dette fremstår også i direkte konflikt med MSC’s egne kriterier omhandlende hensynet til det generelle økosystem (kriterier 2).
- MSC-certificeret fiskeri efter rødspætter med bundsløbende redskaber har et øget brændstofforbrug og dermed et højere klimaaftryk sammenlignet med især passive redskaber.
- MSC-certificeret fiskeri efter blandt andet rødspætter har en høj grad af bifangst og udsmid. Dette fremstår også i direkte konflikt med MSC’s egne kriterier omhandlende hensynet til det generelle økosystem (kriterier 2).
- MSC-certificeret fiskeri med bundtrawl finder sted i områder udpeget til beskyttelse, og hvor udpegningsgrundlaget er naturtyper på havbunden.

Derudover kan det være svært at skulle markedsføre rødspætter fanget med passive redskaber, når der allerede findes et ”certificeret bæredygtigt” fiskeri efter rødspætter med bundsløbende redskaber. Det er derfor Greenpeaces vurdering, at MSC-certificeringen af rødspætter fanget med bundsløbende redskaber i høj grad er konkurrenceforvridende og skadelig overfor konkurrenter, der fanger rødspætter med mere skånsomme redskaber som garn.

MSC-certificeret fiskeri efter blå- og hjertemuslinger i Limfjorden

Fiskeriet efter hjertemuslinger (*Cerastoderma edule* / cockles) blev første gang MSC-certificeret i 2016⁵⁰ og blev recertificeret den 27. oktober 2021.⁵¹

Fiskeriet efter hjertemuslinger finder sted i Limfjorden og må kun ske som bifangst i fiskeriet efter blåmuslinger. Derfor er det kun fiskere med licens til blåmuslingefiskeri, der må fange hjertemuslinger.

Den første bestandsvurdering for hjertemuslinger blev udført i 2020.⁵²

Der er stadig ingen direkte forvaltning af hjertemuslingefiskeriet idet udtaget af hjertemuslinger fortsat er baseret på, hvad der kan fiskes af blåmuslinger. Det betyder, at for fartøjer beskæftiget med blåmusling og hjertemusling må hjertemuslinger maksimalt udgøre 49 % af fangsten (”bifangstprocent”) udenfor Natura 2000-områder og 10 % ”bifangst” i Natura 2000-områder.

MSC-certificerede hjertemuslinger fisket og landet fra Limfjorden bliver markedsført og forhandlet i Danmark (jf. bilag 05), men efter Greenpeaces opfattelse eksporteres en større del. Derudover mener Greenpeace, at det er relevant at forholde sig til fiskeriet efter hjertemuslinger, eftersom det er uløseligt forbundet med fiskeriet efter blåmuslinger.

Overfiskeri

⁴⁹ NaturSkånsom <https://naturskansom.dk/>

⁵⁰ Den tidligere certificering er ikke umiddelbar tilgængelig på MSC’s hjemmeside.

⁵¹ Re-certificeringen af fiskeri efter hjertemuslinger:

<https://fisheries.msc.org/en/fisheries/dfpo-mussel-cockle-and-oyster/@@assessments>

⁵² Recommendations for catch limits of cockle fishing in the Limfjorden, DTU Aqua, 9. september 2020.

På trods af at den første bestandsvurdering først blev udarbejdet i 2020, så blev fiskeriet certificeret af MSC allerede i 2016. Dette åbner i sig selv muligheden for, at bestanden er blevet overfisket i årene, hvor der ikke har eksisteret et tilstrækkeligt datagrundlag.

I 2020 anbefaler DTU Aqua en kvote på 6.500.000 kg for fiskesæsonen 2020/21.⁵³ Ifølge Fiskeristyrelsen blev der fra og med september 2020 til og med juni 2021 fisket 7.054.500 kg hjertemuslinger i Limfjorden.⁵⁴

For fiskerisæsonen 2021/22 anbefaler DTU Aqua en kvote på 6.250.000 kg.⁵⁵ Ifølge Fiskeristyrelsen blev der fra og med september 2021 til og med juni 2022 fisket 10.524.460 kg hjertemuslinger i Limfjorden.⁵⁶

For fiskerisæsonen 2022/23 skriver DTU Aqua følgende:

Derfor forventes de hidtidige høje udnyttelsesrater at have en betydelig indvirkning på den fremtidige bestand af hjertemuslinger i Kås Bredning, da fiskeriet vil være afhængigt af en enkelt årgang uden tegn på ny rekruttering. Desuden kan det forventes, at de vigtigste fiskepladser i de seneste sæsoner udenfor Kås Bredning – Sønder Bredning og Venø Bugt - vil have lavere biomasse end i tidligere sæsoner. I det lys og i betragtning af begrænsningerne i datamaterialet samt ICES-anbefaling om en forsigtighedstilgang i datafattigt-fiskeri anbefaler DTU Aqua en TAC på 6.200 tons for den kommende fiskesæson 2022-202.⁵⁷

I indeværende sæson er der fra og med september 2022 til og med 18. februar 2023 blevet fisket 5.637.292 kg hjertemuslinger.⁵⁸

MSC har dermed certificeret et fiskeri efter hjertemuslinger, der i de første år fra 2016 og frem til 2020 ikke havde en bestandsvurdering, og i hvert af de efterfølgende år certificeret et fiskeri, hvor der har foregået et overfiskeri ud over den biologiske anbefaling.

Greenpeace mener ikke, at dette kan betragtes som bæredygtigt, og derudover synes det i strid med MSC's eget kriterium om, at "[f]iskeriet skal være på et niveau, der sikrer at det kan fortsætte uendeligt..." samt kriteriet om et velforvaltet fiskeri (jf. MSC's første og tredje kriterium).

Bundskrab

MSC-certificeret fiskeri efter hjertemuslinger i Limfjorden foregår udelukkende med bundskrabende redskaber (jf. bilag 15). Hjertemuslinger lever typisk i sandbund, hvor den findes nedgravet på omkring 5 cm. Derfor anvender fiskeriet en bundskrab, der graver sig ned i sandbunden.

⁵³ Recommendations for catch limits of cockle fishing in the Limfjorden, DTU Aqua, 9. september 2020, s. 2.

⁵⁴ Miljø- og Fødevarerudvalget 2022-23 (2. samling), MOF Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 172, 9. marts 2023, <https://www.ft.dk/samling/20222/alm.del/mof/spm/172/svar/1937256/2673170.pdf>

⁵⁵ Hjertemuslinger fiskeri i Limfjorden: Status 2020-2021 sæson og ledelses anbefalinger, DTU Aqua, 10. september 2021, s 1.

⁵⁶ Miljø- og Fødevarerudvalget 2022-23 (2. samling), MOF Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 172, 9. marts 2023, <https://www.ft.dk/samling/20222/alm.del/mof/spm/172/svar/1937256/2673170.pdf>

⁵⁷ Hjertemuslingefiskeri i Limfjorden: Status 2021-2022 sæsonen og anbefalinger om bæredygtig kvote for sæsonen 2022-2023, s. 2

⁵⁸ Miljø- og Fødevarerudvalget 2022-23 (2. samling), MOF Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 172, 9. marts 2023, <https://www.ft.dk/samling/20222/alm.del/mof/spm/172/svar/1937256/2673170.pdf>

Miljøeffekterne af fiskeriet efter hjertemuslinger kendes ikke, men fiskeriet sker sammen med fiskeriet efter blåmuslinger. Foruden de generelle miljøkonsekvenser af fiskeri med bundsløbende redskaber (jf. ovenfor), konkluderer DTU Aqua, at fiskeriet med skraber har en:

”negativ effekt på artsdiversiteten i muslingebankerne den første uge efter fiskeri, og reetablering af faunaen tager > 50 dage i områder med mudderblandet sand. ... [f]iskeriet har en signifikant negativ direkte effekt, både på de dyr der lever nedgravet i bunden, som mange havbørsteorme og muslinger, og på dem der lever på bundens overflade, såsom havsvampe, søanemoner, søpindsvin og søpunge”.⁵⁹

WWF fiskeguide anbefaler ikke MSC-certificerede hjertemuslinger fra Limfjorden fanget med skraber. Dette fremgår ikke på MSC's hjemmeside. Tværtimod fremgår det på MSC's danske hjemmeside, at “[o]rganisationer som WWF anbefaler at du går efter MSC mærket når du køber fisk og skaldyr” (jf. bilag 12).

Derudover skrabes der efter blåmuslinger i andre danske farvande, hvilket ligeledes er blevet kritiseret af Danmarks Naturfredningsforening.⁶⁰

MSC's egne kriterier

I MSC's vurderingsrapport af fiskeriet efter hjertemuslinger fremgår det, at:

“The fishery for cockles in the Limfjord is currently permitted only as a bycatch in the mussel fishery ... In this MSC fishery assessment, cockles are considered as a target fishery as mussel vessels use a separate small-meshed trawl when targeting cockles”.⁶¹

På trods af at den danske lovgivning udelukkende tillader hjertemuslinger som bifangst, konkluderer konsulenten, at der er tale om et direkte fiskeri, fordi der anvendes redskaber målrettet hjertemuslinger. Greenpeace er enig med konsulenten i, at der er tale om et direkte fiskeri, og at den danske stat dermed ikke forvalter fiskeriet vel. Dette bryder med MSC's eget kriterium om et velforvaltet fiskeri (jf. MSC's tredje kriterium).

Opsummering:

Greenpeace finder, at markedsføringen af MSC-certificeret hjerte- og blåmuslinger er vildledende ud fra følgende forhold:

- Fiskeriet efter hjertemuslinger har tidligere fundet sted uden bestandsvurdering. Efter der er udarbejdet en bestandsvurdering er kvoten hvert år blevet overfisket. Dette fremstår også i direkte konflikt med MSC's egne kriterier om bæredygtige bestande (jf. MSC's første kriterium).
- Fiskeri med bundskraber har en negativ påvirkning af havbunden og det samlede økosystem. Dette fremstår også i direkte konflikt med MSC's egne kriterier omhandlende hensynet til det generelle økosystem (jf. MSC's andet kriterium).
- MSC-certificeret fiskeri efter hjertemuslinger sker ikke som bifangst i fiskeriet efter blåmuslinger, men må betragtes som et direkte fiskeri. Dette fremstår også i direkte konflikt med MSC's eget kriterium om et velforvaltet fiskeri (jf. MSC's tredje kriterium).

⁵⁹ Miljøskånsomhed og økologisk bæredygtighed i dansk fiskeri, s. 69, DTU aqua 2021, <https://www.aqua.dtu.dk/english/-/media/institutter/aqua/publikationer/rapporter-352-400/392-2021-miljoskaansomhed-og-okologisk-baeredygtighed-i-dansk-fiskeri.pdf>

⁶⁰ Muslingefiskeri ødelægger havbunden i vores mest sårbare fjorde, <https://www.dn.dk/nyheder/muslingefiskeri-odelaegger-havbunden-i-vores-mest-sarbare-fjorde/>, tilgået 7. februar 2023 kl. 10:48

⁶¹ DFPO Mussel, Cockle and Oyster Public Certification Report, s. 83, tilgået 23. januar 2023, <https://fisheries.msc.org/en/fisheries/dfpo-mussel-cockle-and-oyster/@assessments>

Beskrivelse af Greenpeace, MSC og Danmarks Fiskeriforening PO

Greenpeace

Greenpeace er verdens største uafhængige miljøorganisation og har siden 1971 arbejdet for at beskytte naturen og vores planet. En del af dette arbejde består bl.a. i at:

- Beskytte den biologiske mangfoldighed i alle dens former.
- Undgå forurening og ødelæggelse af Jordens have, landområder, luft og ferskvand.
- Bekæmpe klimaforandringer.
- Stoppe alle nukleare trusler, samt fremme fred, global nedrustning og ikke-vold.

Greenpeace taler på vegne af tre millioner støttemedlemmer fra hele verden, herunder 19.700 i Danmark, og er til stede i mere end 55 lande på tværs af Europa, Nord- og Sydamerika, Afrika, Asien og Stillehavsregionen.

Marine Stewardship Council

Marine Stewardship Council (MSC) er en verdensomspændende organisation, der har lavet en række principper, som fiskerier kan certificeres under. Hvis et fiskeri certificeres, kan det bære det "blå MSC mærke" og markedsføres overfor forbrugerne som et "certificeret bæredygtigt fiskeri".

Ifølge MSC's seneste årsrapport er 421 fiskerier fordelt ud over hele verden certificeret efter organisationens standarder. Det svarer til 19 pct. af de globale landinger af vildtfanget fisk- og skaldyr.⁶²

Forbrugerne møder hovedsageligt markedsføringen på emballagen på produkterne i butikkerne, hvor der er påført mærkater, hvor det fremgår, at produktet er certificeret bæredygtigt.

Derudover har MSC en tilstedeværelse på diverse sociale medier, hvor de også markedsfører deres certificering (jf. bilag 1). Det er MSC, der via deres hjemmeside fortæller om MSC-mærkningen, og det påståede "bæredygtige" fiskeri (jf. bilag 2). Derudover betaler MSC også såkaldte *influencers* for at promovere MSC på deres sociale medier (jf. bilag 8).

MSC har bekræftet overfor Greenpeace, at de skal godkende brugen af mærkningen på emballage og al anden marketing.

Kontaktoplysninger

Commercial Manager
Morten Frstrup
morten.fristrup@msc.org
Tlf. 31 32 64 61

Marine Stewardship Council
Axeltorv 3, 1609 København V / Lyskær 3C, 2730 Herlev⁶³

⁶² Marine Stewardship Council Annual Report 2020-21, s. 4, <https://www.msc.org/docs/default-source/default-document-library/about-the-msc/msc-annual-report-2020-2021.pdf>

⁶³ Adressen på Vesterbro København oplyses i email-signatur fra MSC, men adressen i Herlev fremgår af CVR-registret.

CVR-nr: 35181679

Danmarks Fiskeriforening Producent Organisation

Danmarks Fiskeriforening PO er en interesseorganisation for danske fiskere med 650 indmeldte fartøjer. Danmarks Fiskeriforening PO er på vegne af dets medlemmer kunde hos MSC og finansierer processen med at få forskellige fiskerier MSC-certificeret.⁶⁴ Som medlem har en fisker dermed mulighed for at afsætte sit produkt under MSC-mærkningsordningen, hvis fiskeriet er certificeret. Som ikke-medlem har en fisker mulighed for at købe adgang til mærkningsordningen mod en betaling målt ud fra fiskefartøjets omsætning.⁶⁵

Danmarks Fiskeriforening PO anvender MSC-certificeringen som dokumentation for, at "Dansk fiskeri er bæredygtigt" (jf. bilag 9).

Kontaktoplysninger

Nordensvej 3, Taulov
7000 Fredericia
Tlf. 70 10 40 40
mail@dkfisk.dk

⁶⁴ Certificeringer har også modtaget støtte fra den Europæiske Fiskerifond, Notat om støtte til MSC-certificering fra tilskudsordningen Fælles initiativer under den Europæiske Fiskerifond (EFF), NaturErhvervstyrelsen 1. maj 2013, <https://www.ft.dk/samling/20121/almdel/ff/spm/418/svar/1053993/1249282.pdf>

⁶⁵ Danmarks Fiskeriforening Producent Organisations hjemmeside, <https://fiskeriforening.dk/for-fiskere/msc-certificering/>, tilgået 28. januar 2023.